

Toets nieuw associate-
degreeprogramma
Bedrijfskunde
Hogeschool van
Arnhem en Nijmegen

27 februari 2017

NVAO beperkte Toets nieuw Ad-programma
Adviesrapport

Inhoud

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	5
3	Beschrijving van het programma	6
	3.1 Algemeen	6
	3.2 Profiel instelling	6
	3.3 Profiel Ad-programma	6
4	Ad-programmabeoordeling	7
	4.1 Beoogde eindkwalificaties	7
	4.2 Onderwijsleeromgeving	9
	4.3 Toetsing	13
	4.4 Algemene conclusie over de kwaliteit van het Ad-programma	13
	4.5 Aanbevelingen	14
5	Overzicht oordelen	15
	Bijlage 1: Samenstelling panel	16
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	18
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	20
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	21

1 Samenvattend advies

Het Ad-programma Bedrijfskunde is tot stand gekomen op basis van de vraag van het bedrijfsleven, dat constateert dat er behoefte is aan bedrijfskundig geschoolde medewerkers op het niveau tussen mbo-4 en de hbo-bachelor. De beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma zijn ingebed in de competenties van de bacheloropleiding, waarvoor een landelijk beroeps- en opleidingsprofiel is geformuleerd. De Ad- en hbo-bachelorstudent werken aan dezelfde competenties, maar het beoogde beheersingsniveau verschilt: de Ad-gediplomeerde werkt op tactisch niveau, de hbo-bachelor op strategisch niveau. Dit onderscheid is in het aanvraagdossier ook weergegeven in termen van de Dublin descriptoren. Het werkveld hecht belang aan een brede bedrijfskundige basis, analytische en conceptuele vaardigheden en soft skills als interpersoonlijke vaardigheden en persoonlijk leiderschap. Drie profielen zouden het beste passen bij de vraag van de arbeidsmarkt: procesoptimalisatie, leiderschap & veranderen en officemanagement. Deze zijn in het Ad-programma opgenomen als uitstroombrofielen. Het panel concludeert dat standaard 1 voldoet.

Het curriculum van het Ad-programma bestaat uit vier modules van elk 30 EC. Het panel is van oordeel dat het curriculum inhoudelijk coherent is en door de koppeling aan de beoogde eindkwalificaties de studenten in staat stelt het Ad-eindniveau te behalen. Het Ad-programma richt zich primair op volwassenen met een mbo-vooropleiding die werken in een voor de opleiding relevante omgeving en die zich in deeltijd verder willen scholen. Studenten die hiervoor met de opleiding en hun werkgever een tripartite overeenkomst afsluiten, volgen het Ad-programma als duale variant. De werkplek van de student dient aan een aantal eisen te voldoen, om te garanderen dat de student op zinvolle wijze de praktijkopdrachten kan uitvoeren en daarbij naar behoren begeleid wordt. De opleiding voert hiertoe een werkplekscan uit. Studenten die niet (meer) beschikken over een passende werkplek, kunnen door HAN Employment geholpen worden een nieuwe werkgever te vinden. Per 1 september 2017 zullen de onderwijsprogramma's van het Ad-programma en de eerste twee studiejaar van de deeltijdse variant van de bacheloropleiding qua niveau en inhoud identiek zijn. Het eigen profiel van het Ad-programma komt tot uitdrukking in de extra structuur en begeleiding die aan de Ad-studenten wordt geboden. Zij volgen verplichte extra cursussen in studievaardigheden en krijgen meer inhoudelijke begeleiding. Deze cursussen zullen ook toegankelijk zijn voor hbo-bachelorstudenten, maar zijn voor hen niet verplicht. De opleiding verwacht dat de Ad- en hbo-bachelorstudenten in één klas zullen zitten, zeker zolang de instroomaantallen nog niet voldoende groot zijn om twee aparte klassen te organiseren. Volgens het management zijn de docenten in staat voldoende in te spelen op deze diversiteit en kunnen de studenten zich zo aan elkaar optrekken. De opleiding werkt volgens het principe van blended learning: een samenhangende mix van contactonderwijs, online leren en leren op de werkplek. Het contactonderwijs is geconcentreerd op één dag in de week. Elke student heeft toegang tot de digitale leeromgeving OnderwijsOnline. Het panel beveelt aan het platform verder door te ontwikkelen van het administratieve platform dat het nu nog voornamelijk is, naar een meer complete leeromgeving. De praktijkopdrachten van de opleiding zijn zoveel mogelijk verbonden aan de werkplek en/of leiden tot producten die relevant zijn voor de werkplek. De opleiding ziet vooral voordelen in de identieke opzet van het Ad-programma en de eerste twee studiejaar van de deeltijdse hbo-bacheloropleiding, maar het panel vraagt zich af of het Ad-programma zo een voldoende eigen profiel heeft en of het niet beter is meer te diversifiëren, bijvoorbeeld in didactische aanpak. Het panel adviseert de opleiding het samenvoegen of splitsen van groepen niet alleen te laten afhangen van het aantal studenten, maar te baseren op onderwijskundige overwegingen. Het NVAO-kader

vereist dat een Ad-programma een afsluitend onderdeel bevat, waardoor er sprake is van een eigenstandig curriculum binnen de bacheloropleiding. Dat is het geval, maar de inhoudelijke eigenstandigheid ten opzichte van de vernieuwde deeltijdse variant per 1 september 2017 zal volgens het panel echter aanzienlijk minder zijn. Beide groepen studenten voeren dan aan het eind van het tweede jaar dezelfde opdracht uit, waarbij de Ad-studenten meer begeleiding krijgen. Het panel adviseert het onderscheid meer te accentueren en ervoor te zorgen dat het afsluitend onderdeel voor het Ad-programma een zelfstandige proeve van bekwaamheid vormt die een toetsing van alle competenties van het Ad-programma impliceert. Voor de bachelorstudenten zou het nuttiger kunnen zijn in die tijd extra aandacht te besteden aan onderzoeksvaardigheden. Het panel vindt dat de vakinhoudelijke en didactische kwaliteiten van de docenten prima zijn. Er is sprake van goede onderlinge samenwerking. De studenten vinden dat de docenten toegankelijk zijn en vlot reageren op hun vragen. Voor de begeleiding van studenten zijn verschillende personen verantwoordelijk: studieadviseur, tutor en bedrijfscoach. Het panel is van oordeel dat de studenten goed begeleid worden. Het advies om het Ad-programma een meer eigen profiel te geven is voor het panel geen aanleiding tot een oordeel 'voldoet niet' of 'voldoet ten dele' over de onderwijsleeromgeving te komen, omdat het programma op de andere aspecten van deze standaard aan de eisen voldoet. Het programma is inhoudelijk passend voor het Ad-niveau, er wordt extra begeleiding en ondersteuning geboden en het panel heeft er vertrouwen in dat de docenten in hun lessen voldoende kunnen differentiëren. Het panel concludeert daarom dat het Ad-curriculum, het personeel en de onderwijs specifieke voorzieningen het voor de instromende studenten mogelijk maken de beoogde eindkwalificaties te realiseren. Standaard 2 voldoet.

Het panel stelt vast dat het Ad-programma over een adequaat systeem van toetsing beschikt. Dit blijkt uit de tussentijdse en afsluitende vormen van toetsing waarvan het panel heeft kennisgenomen. Uit het gesprek met vertegenwoordigers van de examencommissie en toetscommissie blijkt dat er een stevig systeem van kwaliteitsborging is waardoor gegarandeerd wordt dat de toetsing valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk is. Het panel waardeert het dat bijna alle docenten bezig zijn met BKE, maar meent dat dit sneller gerealiseerd moet kunnen worden dan 2020. Het panel adviseert dit tempo te versnellen. Standaard 3 voldoet.

Het panel komt tot een eindoordeel voldoende ten aanzien van de kwaliteit van het nieuwe Associate-degreeprogramma Bedrijfskunde van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en adviseert de NVAO om overeenkomstig te besluiten.

Den Haag, 27 februari 2017

Namens het panel ter beoordeling van de beperkte Toets nieuw Associate-degree-programma Bedrijfskunde van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen,

prof.dr. J.M. Pieters
(voorzitter)

dr. M.J.H. van der Weiden
(secretaris)

2 Werkwijze panel

Ter beoordeling van de beperkte Toets nieuw Associate-degreeprogramma Bedrijfskunde van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen heeft de NVAO een panel vastgesteld met volgende samenstelling:

- prof.dr. J.M. (Jules) Pieters (voorzitter), emeritus hoogleraar Onderwijskunde Universiteit Twente;
- C. (Carine) Coppens Lic., voorzitter vakgroep Financieel management, Hogeschool Gent, België;
- drs. W. (Wouter) Mantel, teamvoorzitter Technische bedrijfskunde en logistics engineering, Hogeschool Windesheim, Zwolle;
- D. (Diana) van Wanrooij LLB (student-lid), student master International and European Law en master Law and Technology, Universiteit Tilburg.

Het panel werd bijgestaan door dr. M.J.H. (Marianne) van der Weiden, extern secretaris, en drs. G.H. (Ed) Lansink, beleidsmedewerker NVAO en procescoördinator.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe Ad-programma van de NVAO (Stcrt. 2014, nr 9832) in acht genomen.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de instelling verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. In bijlage 3 van dit adviesrapport is een overzicht opgenomen van documenten die het panel heeft ontvangen. Naar aanleiding van de informatie heeft het panel per e-mail vragen en opmerkingen uitgewisseld. Deze vragen zijn door de secretaris geïnventariseerd en zijn als input gebruikt voor het vooroverleg en het locatiebezoek. Op 13 januari 2017 is het panel bij elkaar geweest voor een vooroverleg. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken en heeft het panel een aantal vragen geformuleerd die het voorafgaand aan het bezoek beantwoord wilde zien. Ook heeft het panel de onderwerpen en vragen genoteerd die het in de verschillende gesprekken met de aanvrager wil bespreken.

Op 1 februari 2017 heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van de gesprekken heeft het panel het geheel van bevindingen en overwegingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. Aan het eind van het bezoek heeft de panelvoorzitter die conclusies mondeling teruggekoppeld naar de instelling. Op basis van de bevindingen, overwegingen en conclusies heeft de secretaris een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna het conceptrapport is vastgesteld door de voorzitter. Het panel heeft zijn advies in volledige onafhankelijkheid opgesteld en op 27 februari 2017 aan de NVAO aangeboden.

Het adviesrapport is op 16 maart 2017 aan de instelling voorgelegd ter controle op feitelijke onjuistheden. De instelling heeft op 20 maart 2017 gereageerd op het adviesrapport en daarbij laten weten geen feitelijke onjuistheden te hebben aangetroffen, waarna het definitieve rapport is vastgesteld door de voorzitter.

3 Beschrijving van het programma

3.1 Algemeen

Instelling:	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Ad-programma:	Bedrijfskunde
Variant(en):	deeltijd en duaal
Afstudeerrichtingen:	Procesoptimalisatie, Leiderschap en veranderen, Office management
Locatie:	Arnhem
Studieomvang (EC):	120 EC
Graad:	AD
CROHO-onderdeel:	Economie

3.2 Profiel instelling

De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) behoort tot de grootste hogescholen van Nederland. Met ruim 2.500 medewerkers verzorgt de HAN vanuit de campussen in Arnhem en Nijmegen voor ruim 32.000 studenten 63 bacheloropleidingen en 19 masters in de varianten voltijd, deeltijd en duaal. Daarnaast biedt de HAN 7 associate degrees en circa 300 cursussen en trainingen aan. Ook legt de HAN zich met onder andere 41 lectoraten en 8 centres of expertise toe op onderzoek en kennisinnovatie. De synergie tussen onderwijs, beroepenveld, onderzoek en maatschappij is voor de HAN een belangrijk aandachtspunt.

3.3 Profiel Ad-programma

Het Ad-programma Bedrijfskunde is een apart te volgen, zelfstandig onderwijsprogramma dat ingebed is in de deeltijdse variant van de bacheloropleiding Bedrijfskunde MER, waarin de afgestudeerde Ad'er kan instromen na het behalen van zijn/haar Ad-diploma. Het Ad-programma Bedrijfskunde is tot stand gekomen op basis van de vraag van het bedrijfsleven, omdat de huidige competenties van mbo-opgeleide professionals onvoldoende passen bij de gevraagde kennis en vaardigheden op het gebied van de bedrijfskunde. Het Ad-programma beoogt de studenten analytische en conceptuele vaardigheden aan te leren, zodat zij vanuit een brede insteek verbindingen kunnen leggen tussen de verschillende bedrijfskundige functies zoals logistiek, HRM en strategievorming. Een tweede belangrijke groep competenties betreft de 'soft skills', zoals persoonlijk leiderschap en proactiviteit. De doelgroep bestaat uit werkende studenten. De HAN werkt volgens het principe van blended learning voor deze groep: een samenhangende mix van contactonderwijs, online leren en leren op de werkplek. Het Ad-programma kent vier onderdelen. Zie Schema 1.

Schema 1. Ad-programma Bedrijfskunde

jaar 1	Module A. Basiskennis en –vaardigheden voor de bedrijfskundige professional	30 EC
	Module B. De bedrijfskundige professional in het team	30 EC
jaar 2	Module C. Het managen van projecten	30 EC
	Uitstroomprofiel, keuze uit: a. Procesoptimalisatie b. Leiderschap en veranderen c. Officemanagement	30 EC

4 Ad-programmabeoordeling

Van toepassing is het Kader voor de beperkte Toets nieuw Ad-programma van de NVAO (Stcrt. 2014, nr 9832). Dit kader wordt gebruikt als de instelling beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling is gericht op drie vragen:

1. Wat beoogt het Ad-programma?
2. Hoe wil het Ad-programma dit realiseren?
3. Hoe wil het Ad-programma dit toetsen?

Deze drie vragen zijn vertaald in drie standaarden. Over de standaarden geeft een visitatie-panel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: voldoet of voldoet niet. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, op een driepuntsschaal: positief, positief onder voorwaarden of negatief.

Bij de beoordeling worden de volgende definities gehanteerd. Deze definities hebben zowel betrekking op de scores van de standaarden als op de scores van het Ad-programma in totaal.

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een Ad-programma binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

Het Ad-programma voldoet niet aan de basiskwaliteit.

Voldoende

Het Ad-programma voldoet aan de basiskwaliteit.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

Het Ad-programma Bedrijfskunde is tot stand gekomen op basis van de vraag van het bedrijfsleven, dat constateert dat er behoefte is aan bedrijfskundig geschoolde medewerkers op het niveau tussen mbo-4 en de hbo-bachelor. De beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma zijn ingebed in de competenties van de bacheloropleiding, waarvoor een landelijk beroeps- en opleidingsprofiel is geformuleerd door het Landelijk Opleidingsoverleg Bedrijfskunde MER (LOO BKM). Het LOO BKM heeft acht eindcompetenties geformuleerd als domeinspecifiek kader:

1. probleem herkennen en diagnosticeren;
2. innoveren en ontwerpen;
3. veranderen;
4. evalueren;
5. methodisch handelen;

6. sociaal communicatieve vaardigheden (communiceren en adviseren);
7. samenwerken/netwerken;
8. professionaliseren en verantwoord handelen.

Van de hbo-bachelor wordt verwacht dat deze competenties op niveau 3 (zelfstandig) beheerst worden, terwijl voor de Ad-afgestudeerden niveau 2 (begeleid zelfstandig) geldt. De Ad- en hbo-bachelorstudent werken aan dezelfde competenties, maar het verschil zit in het beheersingsniveau dat van hen verwacht wordt. Dit onderscheid is in het aanvraagdossier ook weergegeven in termen van de Dublin descriptoren. De Ad-afgestudeerde heeft kennis en inzicht op tactisch niveau, is gericht op de eigen werkplek, is in staat tot oordeelsvorming over goed afgebakende problemen, kan communiceren in Nederlands en Engels met partners uit de bedrijfskundige context en kan reflecteren op het eigen leren. De afgestudeerde bachelor heeft daarentegen een strategisch werkniveau, kan op basis van wetenschappelijke kennis en onderzoek een bedrijfskundig probleem oplossen, hierover communiceren met een breed publiek en zijn/haar leerproces autonoom vormgeven. In vergelijking met het strategische niveau van de hbo-bachelor en het tactische niveau van de Ad'er werkt de mbo-4-gediplomeerde op operationeel niveau. Het verschil zit vooral in analytische en conceptuele vaardigheden en kritisch vermogen. Juist deze vaardigheden beoogt het Ad-programma aan te leren. Het panel vindt dat de aanvrager het verschil tussen de drie niveaus (mbo-4, Ad en hbo-bachelor) duidelijk heeft onderbouwd en dat het een passend onderscheid is.

Het Ad-programma is tot stand gekomen op verzoek van en in overleg met het werkveld. De hbo-bacheloropleiding heeft een beroepenveldcommissie en een werkveldcommissie. De beroepenveldcommissie van de hbo-bachelor monitort of de opleiding aansluit op de behoeften van de beroepspraktijk, bijvoorbeeld door het steekproefsgewijs bijwonen van afstudeergesprekken. Mede naar aanleiding van de trends en ontwikkelingen die door vakdocenten werden gesignaleerd, zag men een behoefte aan een tussenniveau, met name wat betreft reflectief vermogen en integraal overzicht. De werkveldcommissie onderzocht vervolgens door interviews wat de behoefte van bedrijven is en voor welke functies de Ad zou moeten opleiden. Deze informatie is aan het dossier toegevoegd. Uit het onderzoek bleek dat het werkveld belang hecht aan een brede bedrijfskundige basis, analytische en conceptuele vaardigheden en soft skills als interpersoonlijke vaardigheden en persoonlijk leiderschap. Drie profielen zouden het beste passen bij de vraag van de arbeidsmarkt: procesoptimalisatie, leiderschap & veranderen en officemanagement. Deze zijn in het Ad-programma opgenomen als uitstroomprofielen. Voor elk van de uitstroomprofielen benoemt de aanvrager een aantal beroepen en functies. Deze lijst is na overleg met de werkveldcommissie aangepast om de indruk te voorkomen dat het Ad-programma opleidt voor managementfuncties. Het panel stelt vast dat er door het overleg met het beroepenveld sprake is van een gevalideerd beroepsprofiel.

Het panel stelt op grond van de beoogde competenties vast dat het beroepsprofiel van het Ad-programma en de bijbehorende bacheloropleiding zich in hetzelfde domein bevinden. Beide zijn afgeleid van het domeinspecifieke kader dat door het LOO BKM is vastgesteld. Er is sprake van een eigen profiel van het Ad-programma in de zin dat het om een duidelijk ander niveau gaat. Wat betreft de onderwijsuitvoering is er beperkt sprake van een eigen profiel van het Ad-programma doordat de Ad-studenten in dezelfde klas zitten als de eerste- en tweedejaarsstudenten van de deeltijdse variant van de opleiding hbo-bachelor. Bij standaard 2 (onderwijsleeromgeving) gaat het panel hier nader op in.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd zijn en voldoen aan internationale eisen. De eisen passen in het Nederlandse kwalificatieraamwerk (NLQF, niveau 5) en bij de Dublin-descriptoren voor de Short Cycle. De aanvrager heeft de beoogde eindkwalificaties gebaseerd op de behoeften van het beroepenveld. Dit komt duidelijk naar voren in de bij de aanvraag gevoegde werkveldconsultatie en werd ook bevestigd in het gesprek met de vertegenwoordigers van het werkveld tijdens het locatiebezoek. De beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma onderscheiden zich qua niveau voldoende van die van mbo-4 en de hbo-bachelor. Het programma richt zich op specifieke functieprofielen die aansluiten bij het beoogde niveau van de Ad-afgestudeerde.

Conclusie: Voldoende

4.2 Onderwijsleeromgeving

Standaard 2

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Het curriculum van het Ad-programma bestaat uit vier modules van elk 30 EC. In elke module wordt een aantal onderwijsenheden (OWE's) aangeboden. De doelstellingen van de OWE's zijn afgeleid van de beoogde eindkwalificaties, zodat een student die alle modules succesvol heeft afgerond, de bedrijfskundige competenties op het juiste niveau beheerst. De modules richten zich achtereenvolgens op (1) basiskennis en –vaardigheden voor de bedrijfskundige professional, (2) de bedrijfskundige professional in het team, (3) het managen van projecten en (4) de drie uitstroomprofielen (processen optimaliseren, leiderschap & veranderen, officemanagement). De eerste twee modules leiden op tot beheersingsniveau 1, waarna in het tweede jaar wordt toegewerkt naar niveau 2 (begeleid zelfstandig), het eindniveau van het Ad-programma. De bachelorstudenten en de Ad-gediplomeerden die daarna nog willen doorstuderen voor een hbo-bachelordiploma ontwikkelen in het derde en vierde studiejaar hun competenties tot beheersingsniveau 3 (zelfstandig). De eerste twee modules zijn al in detail uitgewerkt. Het panel heeft de te gebruiken literatuur ingezien en is van oordeel dat deze van het juiste niveau is.

Het Ad-programma richt zich primair op volwassenen met een mbo-vooropleiding die werken in een voor de opleiding relevante omgeving en die in deeltijd hun opleidingsniveau willen verhogen. De opleiding kan ook als duale opleiding gevolgd worden, waarbij werkgever, student en opleiding een tripartite overeenkomst sluiten. In alle gevallen dient de werkplek van de student aan een aantal eisen te voldoen, om te garanderen dat de student op zinnige wijze de praktijkopdrachten kan uitvoeren en daarbij naar behoren begeleid wordt. De opleiding voert hiertoe een werkplekscan uit. Studenten die niet (meer) beschikken over een passende werkplek, kunnen door HAN Employment geholpen worden een nieuwe werkgever te vinden. Het netwerk van HAN Employment is zo uitgebreid dat hierin vrijwel altijd voorzien kan worden. Desnoods kan de student tijdelijk een stageplaats krijgen. Het

panel vindt dat de opleiding er goed op toeziet dat de werkplek aan de juiste voorwaarden voldoet, en de studenten daarbij ook de juiste ondersteuning biedt.

Aan de HAN hebben de voltijd- en de deeltijdstudenten bedrijfskunde een verschillend curriculum. Het Ad-programma is onderdeel van de deeltijdse variant van de opleiding. Deze zal, mede naar aanleiding van de gedachtenontwikkeling over het Ad-programma, per 1 september 2017 worden aangepast. Ad-studenten zullen na diplomering zonder nadere eisen kunnen doorstromen naar het derde studiejaar van de vernieuwde deeltijdse variant van de opleiding. Doorstroming naar het voltijdprogramma van de hbo-bachelor bedrijfskunde en naar de hbo-bachelor logistiek is mogelijk met extra voorwaarden. Het panel heeft niet nader onderzocht of deze overstap aan de eis van maximaal 150 EC voldoet, omdat de hogeschool door de naadloze aansluiting op de deeltijdse variant van de bacheloropleiding al voldoet aan de eis dat minimaal één studeerbaar vervolgtraject van maximaal 150 EC geboden wordt.

Gevraagd naar het eigen profiel van het Ad-programma licht het opleidingsmanagement toe dat het verschil met name zit in de extra structuur en begeleiding die aan de Ad-studenten wordt geboden. Het contactonderwijs vindt eenmaal per week plaats vanaf half 2. Voor Ad-studenten worden in de ochtend voorafgaand aan de lessen verplichte extra cursussen verzorgd. Het gaat om studievvaardigheidsonderwijs en meer inhoudelijke begeleiding (bijvoorbeeld voor de toets Nederlandse taal). Deze cursussen zullen ook toegankelijk zijn voor hbo-bachelorstudenten die daaraan behoefte hebben, maar zijn voor hen niet verplicht. De opleiding verwacht dat de Ad- en hbo-bachelorstudenten in één klas zullen zitten, zeker zolang de instroomaantallen nog niet voldoende groot zijn om twee aparte klassen te organiseren. Ook op dit moment zitten beide groepen in feite bij elkaar, omdat er nu hbo-bachelorstudenten zijn voor wie het eindniveau eigenlijk te hoog gegrepen is en die waarschijnlijk tussentijds zullen uitvallen. Voor deze groep zou het Ad-programma een goede oplossing zijn. Volgens het management zijn de docenten in staat voldoende in te spelen op deze diversiteit en kunnen de studenten die moeite hebben met het niveau zich optrekken aan medestudenten die het gemakkelijker afaaat.

De opleiding werkt volgens het principe van blended learning: een samenhangende mix van contactonderwijs, online leren en leren op de werkplek. Het contactonderwijs is geconcentreerd op twee dagen in de week: 's morgens speciale begeleidings- en ondersteuningslessen en 's middags de inhoudelijke lessen samen met de bachelorstudenten. De lessen bestaan uit interactieve werkvormen die studenten stimuleren tot verdieping en kennistoepassing, bijvoorbeeld door het behandelen van praktijkdilemma's en casuïstiek uit de werksituaties van de studenten. Elke student heeft toegang tot de digitale leeromgeving Onderwijs-Online. Het panel heeft hiervan tijdens het locatiebezoek een presentatie gekregen. Op dit moment bevat het leerplatform voor elke OWE algemene informatie, vakinhoud (introductie, lesstof per periode en daarbinnen per week inclusief huiswerk). Er is ook een inleverloket waarin studenten hun opdrachten uploaden. Nog niet alle functionaliteiten worden benut. Er wordt nog gewerkt aan uitbreiding, bijvoorbeeld met opdrachten en feedbackmogelijkheden. Docenten die hieraan willen werken krijgen technische (IT) en onderwijskundige ondersteuning. Het panel vindt een elektronisch leerplatform onontbeerlijk voor het verzorgen van een deeltijdse variant van de opleiding en beveelt aan het platform verder door te ontwikkelen van het administratieve platform dat het nu nog voornamelijk is, naar een meer complete leeromgeving. Voor de lessen Nederlands werkt de opleiding met Hogeschooltaal.nl, waar ze erg tevreden over is. Mogelijk gaat de opleiding dit systeem ook gebruiken voor Engels.

De opdrachten van de opleiding zijn zoveel mogelijk verbonden aan de werkplek en/of leiden tot producten die relevant zijn voor de werkplek. Het panel meent dat de eisen die aan de werkplek worden gesteld (in omvang en complexiteit) waarborgen dat de opdrachten op het juiste niveau kunnen worden uitgevoerd.

De opleiding ziet vooral voordelen in de identieke opzet van het Ad-programma en de eerste twee studiejaren van de deeltijdse variant van de hbo-bacheloropleiding. Op deze wijze kunnen beide groepen in één klas gecombineerd worden. Dit is uiteraard kostenefficiënt en daarnaast vindt de opleiding het positief dat studenten zich in een heterogene groep aan elkaar kunnen optrekken. Tot slot kunnen Ad-gediplomeerden zo probleemloos doorstromen naar de twee laatste studiejaren van het hbo-bachelorcurriculum en kunnen bachelorstudenten die moeite hebben het hbo-bachelorniveau te halen, tussentijds uitstromen met een diploma dat waarde heeft op de arbeidsmarkt. Het panel erkent deze voordelen, maar merkt op dat de overlap bij de meeste Ad-programma's en hbo-bacheloropleidingen geringer is. Het panel vraagt zich af of het niet beter is meer te diversifiëren, bijvoorbeeld in didactische aanpak, en adviseert de opleiding het samenvoegen of splitsen van groepen niet alleen te laten afhangen van het aantal studenten, maar te baseren op onderwijskundige overwegingen. Het NVAO-kader vereist dat een Ad-programma een afsluitend onderdeel bevat, waardoor er sprake is van een eigenstandig curriculum binnen de bacheloropleiding. Dat is het geval, afgaande op de betreffende bepaling in de concept Onderwijs- en Examenregeling van het Ad-programma¹ en gezien de huidige inhoud van de voltijdse en deeltijdse variant van de opleiding. De inhoudelijke eigenstandigheid ten opzichte van de vernieuwde deeltijdse variant per 1 september 2017 zal volgens het panel echter aanzienlijk minder zijn. Beide groepen studenten (zowel deeltijd- als Ad-studenten) voeren dan dezelfde opdracht uit, waarbij de Ad-studenten meer begeleiding krijgen. Het panel adviseert het onderscheid meer te accentueren en ervoor te zorgen dat het afsluitend onderdeel voor het Ad-programma een zelfstandige proeve van bekwaamheid vormt die een toetsing van alle competenties van het Ad-programma impliceert. Voor de bachelorstudenten zou het nuttiger kunnen zijn in die tijd extra aandacht te besteden aan onderzoeksvaardigheden.

Het Ad-programma wordt verzorgd door docenten die ook verbonden zijn aan de deeltijdse variant van de bacheloropleiding. Het panel heeft bij het aanvraagdossier informatie ontvangen over hun kwalificaties en tijdens het locatiebezoek met een aantal van hen gesproken. Op grond hiervan heeft het panel een positieve indruk van het personeel gekregen. Hun vakinhoudelijke en didactische kwaliteiten en hun opleidingsniveau zijn prima. Er is sprake van goede onderlinge samenwerking en in regelmatig overleg wisselen docenten ideeën en ervaringen uit om tot een zo goed mogelijke aanpak te komen. Het panel waardeert het dat de HAN docenten inzet op terreinen waar zij goed in zijn, en bijvoorbeeld in het oog houdt dat lesgeven aan voltijdstudenten andere kwaliteiten vraagt dan aan deeltijdstudenten. De studenten lieten het panel tijdens het locatiebezoek weten dat de docenten toegankelijk zijn en vlot reageren op vragen van studenten.

Voor de begeleiding van studenten zijn verschillende personen verantwoordelijk. De studieadviseur begeleidt de studenten bij hun studieloopbaan en is voor de studenten het eerste aanspreekpunt bij studievoortgangsproblemen. De studieadviseur organiseert workshop studievaardigheden en plant individuele gesprekken in met elke student. De combinatie van werken, studeren en privéleven vergt veel van de studenten en zeker als er in de

¹ Volgens art. 7.11.1 van de concept Onderwijs- en Examenregeling van het Ad-programma is na het behalen van het laatste onderdeel van het tweede jaar het afsluitend examen van het Ad-programma behaald.

werk- of privéomstandigheden iets verandert kan dat tot voortgangsproblemen leiden. Voor tweedelijnsbegeleiding kan een student beroep doen op de campusdecaan van de HAN, die samenwerkt met centrale gespecialiseerde diensten. Duale studenten krijgen in het eerste jaar een tutor aangewezen die het werkplekleren begeleidt. Daartoe bezoekt de tutor in het eerste studiejaar het bedrijf waar de student werkt en volgt hij/zij telefonisch, schriftelijk en in een gesprek de voortgang samen met de student en de bedrijfscoach. In het tweede jaar is de begeleiding minder intensief, tenzij de student bij een ander bedrijf gaat werken. De bedrijfscoach zorgt voor de begeleiding bij de projecten die de student op de werkplek moet uitvoeren. Jaarlijks organiseert de HAN een informatiebijeenkomst voor bedrijven over hun rol bij de begeleiding van de duale student. Het panel is van oordeel dat de studenten goed begeleid worden.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat het curriculum inhoudelijk coherent is en door de koppeling aan de beoogde eindkwalificaties de studenten in staat stelt het Ad-eindniveau te behalen. Het beoogde Ad-programma vertoont inhoudelijke verschillen met de voltijdse variant van de bacheloropleiding Bedrijfskunde en momenteel ook met de lopende deeltijdse variant van de opleiding. Het panel heeft echter vernomen dat de opleiding van plan is om, mede op wens van het werkveld, de eerste twee studie jaren van de deeltijdse variant van de bacheloropleiding per 1 september 2017 identiek te laten zijn aan het Ad-programma, met dien verstande dat wel sprake zal zijn van extra en andersoortige begeleiding van de Ad-studenten. Het panel begrijpt de overwegingen van het opleidingsmanagement om voor de eerste twee curriculumjaren een identiek programma te kiezen met heterogene klassen, waarin Ad en hbo-bachelor samen de lessen volgen. Toch adviseert het panel deze opzet te heroverwegen, de keuze voor homogene of heterogene groepen te baseren op onderwijskundige overwegingen en voor de hbo-bachelorstudenten een functioneel alternatief te ontwikkelen voor de uitstroomopdracht die de Ad-studenten uitvoeren. Omdat op die manier zowel het Ad-programma als de deeltijdse variant van de bacheloropleiding meer een eigen profiel krijgen, valt er voor de student ook meer te kiezen. Dit advies is voor het panel geen aanleiding om tot een negatief of voorwaardelijk oordeel over de standaard onderwijsleeromgeving te komen, want het programma voldoet op de andere aspecten van deze standaard aan de eisen. Het programma is inhoudelijk passend voor het Ad-niveau en er wordt extra en intensievere begeleiding en ondersteuning geboden. Het panel is van mening dat de opleiding kan beschikken over deskundig personeel en heeft er vertrouwen in dat de beoogde docenten in staat zullen zijn in hun lessen voldoende te differentiëren naar beide groepen. Doorstroming naar de (vernieuwde) deeltijd hbo-bachelor Bedrijfskunde van de hogeschool is mogelijk zonder nadere voorwaarden. Het beoogde Ad-programma kent ook een afsluitend onderdeel waardoor er sprake is van een eigenstandig curriculum binnen de (deeltijdse) bacheloropleiding.

Het panel concludeert daarom dat het Ad-curriculum, het personeel en de onderwijs specifieke voorzieningen het voor de instromende studenten mogelijk maken de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Conclusie: Voldoende

4.3 Toetsing

Standaard 3

Het Ad-programma beschikt over een adequaat systeem van toetsing

Bevindingen

Het toetsbeleid van het instituut HAN Deeltijdstudies Economie, Management en Recht is leidend voor de vormgeving en uitvoering van de toetsing in het Ad-programma. De examencommissie borgt en bewaakt de kwaliteit van toetsing en beoordeling op instituutsniveau. Voor de borging van de kwaliteit op opleidingsniveau heeft de examencommissie toetscommissies ingesteld en houdt ze contact met gemandateerde deskundigen. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel gesproken met vertegenwoordigers van de examencommissie en toetscommissie. In dat gesprek lichtten zij toe hoe zij zorgen voor validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing. Standaard wordt gewerkt volgens het meerogenprincipe en er worden eisen gesteld aan de deskundigheid. Zo moeten alle toetsconstructeurs BKE/SKE (Basiskwalificatie resp, Senior kwalificatie Examinering) gekwalificeerd zijn en dienen alle docenten in 2020 aan die eis te voldoen. De leerdoelen worden vastgelegd in een toetsmatrijs en de cesuur wordt vooraf bepaald. De toetscommissie vraagt toetsen vooraf op ter becommentariëring en volgt daarbij een tweejarig schema (drie toetsen per periode, dus twaalf per jaar). Ook achteraf worden toetsen bekeken, zowel volgens een regulier schema als op basis van signalen of statistieken. Studenten beoordelen de toetsen op de aansluiting met het onderwijs en het beroep. Eventuele signalen dat verbetering nodig is, worden besproken met de vaksecties. Op die manier is er sprake van regelmatige monitoring.

De opleiding hanteert een mix aan toetsvormen: kennistoets, presentatie, portfolio, verslag, practicum en praktijkvaardigheden. Studenten weten ruim van te voren wat, hoe en wanneer er getoetst wordt doordat deze informatie is opgenomen in de OWE-beschrijvingen. Tijdens het bezoek heeft het panel een aantal voorbeelden van toetsen gezien. Deze gaven het panel een positieve indruk. De studenten bevestigden in het gesprek met het panel dat er een mooie opbouw is van kennistoetsen naar meer praktijkgerichte beroepsproducten.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat het Ad-programma over een adequaat systeem van toetsing beschikt. Dit blijkt uit de tussentijdse en afsluitende vormen van toetsing waarvan het panel heeft kennisgenomen. Er is een stevig systeem van kwaliteitsborging waardoor gegarandeerd wordt dat de toetsing valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk is. Het panel waardeert het dat bijna alle docenten bezig zijn met BKE, maar meent dat dit sneller gerealiseerd moet kunnen worden dan 2020. Het panel adviseert dit tempo te versnellen. De toetsing voldoet aan de standaard.

Conclusie: Voldoende

4.4 Algemene conclusie over de kwaliteit van het Ad-programma

Het Ad-programma Bedrijfskunde is in nauwe samenwerking met het regionale werkveld ontwikkeld. De opleiding richt zich op werkenden met een mbo-4-vooropleiding die zich verder willen ontwikkelen van operationeel naar tactisch niveau. De opleiding is qua niveau

van eindkwalificaties helder afgebakend ten opzichte van mbo-4- en hbo-bachelor. Het curriculum is coherent opgebouwd. Het is identiek aan de eerste twee studie jaren van de deeltijdse variant van de bacheloropleiding zoals die per 1 september 2017 vorm zal krijgen. De Ad-studenten krijgen meer en intensievere begeleiding dan de studenten van de deeltijdse bachelorvariant. Door de identieke inhoud en de gezamenlijke klassen is het eigen profiel van het Ad-programma per september 2017 enigszins beperkt. Het beoogde Ad-programma kent een afsluitend onderdeel waardoor er sprake is van een eigenstandig curriculum binnen de (deeltijdse) bacheloropleiding. De opleiding kan beschikken over deskundig personeel en bewaakt dat de werkplek van de studenten geschikt is voor het uitvoeren van praktijkopdrachten. De studiebegeleiding is in orde. Er is een goed uitgewerkt systeem van toetsing waarop de examencommissie goed toeziet.

Op grond van die bevindingen stelt het panel vast dat de kwaliteit van het nieuwe Ad-programma voldoende is.

4.5 Aanbevelingen

Ter ondersteuning van de verdere ontwikkeling van het programma doet het panel de volgende aanbevelingen:

1. ontwikkel de digitale leeromgeving door van een voornamelijk administratief platform naar een meer complete elektronische leeromgeving;
2. laat de keuze om groepen Ad- en bachelorstudenten samen te voegen of te splitsen niet alleen afhangen van het aantal studenten, maar baseer het op onderwijskundige overwegingen;
3. versterk het eigen profiel van het Ad-programma, bijvoorbeeld door een diversifiëring in de didactische aanpak en het opnemen van een afsluitend onderdeel in de vorm van een zelfstandige proeve van bekwaamheid die een toetsing van alle competenties van het Ad-programma impliceert, en onderzoek in dat licht of aan de uitstroomopdracht in module 4 een alternatieve invulling kan worden gegeven voor de bachelorstudenten;
4. versnel het tempo waarin alle docenten aan de eisen van het BKE-certificaat voldoen.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	1. De beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	Voldoende
2 Onderwijsleeromgeving	2. Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren	Voldoende
3 Toetsing	3. Het Ad-programma beschikt over een adequaat systeem van toetsing	Voldoende
Algemene conclusie		Voldoende

Bijlage 1: Samenstelling panel

prof.dr. J.M. Pieters (panellid tevens voorzitter)

Jules M. Pieters is emeritus-hoogleraar Toegepaste Psychologie met bijzondere aandacht voor leren en instructie aan de Universiteit Twente. Na de studie Psychologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen is hij gepromoveerd in de Sociale Wetenschappen bij dezelfde universiteit. Vanaf 1980 is hij werkzaam aan de Universiteit Twente, bij de opleidingen Onderwijskunde en Psychologie. In 1991 is hij benoemd tot hoogleraar Instructie-technologie. Van 1995 tot 2002 was hij decaan van de Faculteit Toegepaste Onderwijskunde, waarna hij in 2002 benoemd is tot hoogleraar Toegepaste Psychologie. Tot 1 februari 2012 was hij voorzitter van de vakgroep Curriculumontwerp & Onderwijsinnovatie, Faculteit Gedragwetenschappen en wetenschappelijk directeur van het Instituut voor de Universitaire Lerarenopleiding ELAN en gaf hij leiding aan het onderzoekprogramma Curriculum, Docent & Innovatie.

C. Coppens Lic. (panellid)

Carine Coppens studeerde af als licentiaat in de economische wetenschappen (1989) en geaggregeerde H.S.O. in de handelswetenschappen (1990) aan de UGENT. Van 1989 tot 1992 werkte zij als assistent bij de vakgroep Accountancy aan de Universiteit Gent (prof. Dr. E. De Lembre) en als stafmedewerker bij Ernst & Young Bedrijfsrevisoren. Sinds september 1992 is zij werkzaam aan de Hogeschool Gent, Faculteit Bedrijf en Organisatie. Mevrouw Coppens is hoofdlector Economische opleidingsonderdelen en was van 2000 tot 2012 opleidingscoördinator van de opleidingen bedrijfsmanagement, toegepaste fiscaliteit, en coördinator van de afstudeerrichting Accountancy-fiscaliteit. Zij is promotor van meerdere onderzoeksprojecten in het domein van accountancy, fiscaliteit en verzekeringen en lid van de onderzoeksraad HoGent. Sinds 1999 is zij actief in diverse bestuursraden van de HoGent (faculteitsraad, inrichtingsorgaan). Sinds 2012 is zij voorzitter van de vakgroep Financieel Management.

drs. W. Mantel (panellid)

Wouter Mantel heeft na het VWO Bedrijfskunde in Groningen gestudeerd en is in 1990 afgestudeerd op logistiek gebied bij Ahold te Zaandam. Zijn militaire dienstplicht heeft hij als reserveofficier (ROAG) vervuld bij de Hogere Krijgsschool. Daarna heeft hij gedurende 5 jaar gewerkt als business analyst bij HBG, vervolgens gedurende 5 jaar als senior organisatie- en ict-adviseur bij V&M en gedurende 6 jaar als project- en programmamanager bij Achmea. Sinds 2007 is hij werkzaam als docent Technische Bedrijfskunde in het HBO. Hij doceert diverse bedrijfskundige vakken en begeleidt afstudeerders, stagiaires, projectgroepen en startende ondernemers. Verder organiseert hij masterclasses, bedrijfsprojectweken en afstudeertafels en verzorgt hij zo nu en dan gastcolleges aan de faculteit bedrijfskunde in Groningen. Tevens is hij zelfstandig organisatieadviseur en is hij sinds 2011 lid van accreditatiecommissies.

D. (Diana) van Wanrooij LLB (student-lid)

Diana van Wanrooij studeert aan de masteropleidingen International and European Law en Law and Technology, beide opleidingen van Tilburg University. Daarvoor voltooide zij de bacheloropleiding Rechtsgelerdheid aan deze universiteit. Ze is vertrouwd met studentgerelateerde zaken als voormalig lid van de opleidingscommissie van Tilburg Law School en als voormalig bestuurslid van de juridische faculteitsvereniging Magister JFT. Diana van Wanrooij neemt regelmatig deel aan NVAO-panelen als student-lid.

Alle panelleden en de secretaris hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel werd bijgestaan door dr. M.J.H. (Marianne) van der Weiden, extern secretaris en drs. G.H. (Ed) Lansink, beleidsmedewerker NVAO tevens procescoördinator.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de locatie op 1 februari 2017.

Locatie: HAN, Faculteit Economie en Management, Ruitenberglaan 31, 6826 CC Arnhem, lokaalnummer A401

Programma:

Tijd		
8.45-9.00	Ontvangst	<ul style="list-style-type: none"> • Raoul van Etten (instituu​tsdirecteur) en • Maartje Loncke (opleidingscoördinator, tevens lid curriculumcommissie) • Theo Joosten (Faculteitsdirecteur)
9.00-10.00	Vooroverleg panel en bestuderen documentatie	<ul style="list-style-type: none"> • Besloten
10.00-11.00	Bestuur/directie en opleidingsmanagement	<ul style="list-style-type: none"> • Raoul van Etten (instituu​tsdirecteur) en • Maartje Loncke (opleidingscoördinator, tevens lid curriculumcommissie)
11.00-11.15	PAUZE	
11.15-11.45	Werkveld	<ul style="list-style-type: none"> • Twan Kemperman (Beroepenveldcommissie Bedrijfskunde) • Carianne Dijk (Operationeel manager bij Randstad) • Herman vd Vlies (Senior Consultant Learning & development Alliander College) • Chantal Verburg, HAN Employment
11.45-12.15	Examencommissie en toetscommissie	<ul style="list-style-type: none"> • Sonja van Hall (lid Examencommissie, docent) • Wim de Ruiter (lid Examencommissie, docent) • Peter Rambags (lid toetscommissie, docent)
12.15 – 13:30	LUNCH en bestuderen documentatie	
13.15-13.30	Digitale leeromgeving	Demonstratie van onderwijsonline en blended learning
13.30-14.00	Studenten	<ul style="list-style-type: none"> • Michiel de Greef (dual student huidig BK bachelor programma) • Ruud Ellermeijer (deeltijd student huidig BK bachelor programma) • Robert-Jan Casteel (Groepsvertegenwoordiger tweede jaar, dual student BK bachelor programma)
14.00-14.15	PAUZE	

14.15-15.15	Docenten	<ul style="list-style-type: none"> • Jaap Groot (Afstudeeropdracht-begeleider en kerndocent) • Ed Kooijman (Afstudeeropdracht-begeleider en docent) • Rita van der Veen (studieadviseur) • Ernst van Hal (portfoliobegeleider en examiner Praktijkvaardigheden) • Jos Floor (docent)
15.15-15.30	Paneloverleg	<ul style="list-style-type: none"> • Besloten
15.39-16.00	Bespreking aanvullende vragen	<ul style="list-style-type: none"> • Raoul van Etten (instituutsdirecteur) en • Maartje Loncke (opleidingscoördinator)
16.00-17.00	OVERLEG PANEL	
17:00	Terugkoppeling	<ul style="list-style-type: none"> • Raoul van Etten (instituutsdirecteur) en • Maartje Loncke (opleidingscoördinator) • Jaap Groot (kerndocent) • andere geïnteresseerde docenten

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier

Ad-programma Bedrijfskunde
inclusief bijlagen

Aanvullende informatie voorafgaand aan het bezoek

- studiegids deeltijd/duaal Bedrijfskunde MER 2016-2017
- geactualiseerd overzicht van het in te zetten personeel
- persona's Ad Bedrijfskunde
- praktijkleerovereenkomst (duale opleiding)
- samenstelling beroepenveldcommissie
- samenstelling examencommissie
- werkplekscan

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

- studieboeken van representatieve onderwijseenheden
- verslagen groepsvertegenwoordigersoverleg
- verslagen beroepenveldcommissie
- verslagen examencommissie
- cursusmateriaal inclusief toetsen en beoordelingsformulieren (Inleiding bedrijfskunde, Inleiding logistiek, Algemene economie, Marketing, Organisationspsychologie, Projectmanagement)

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

Ad	Associate degree
Ba	bachelor
BKE	Basiskwalificatie Examinering
EC	European Credits (studiepunten)
HAN	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
hbo	hoger beroepsonderwijs
LOO BKM	Landelijk Opleidingsoverleg Bedrijfskunde MER
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
NLQF	Netherlands Qualification Framework
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OWE	onderwijseenheid
SKE	Seniorkwalificatie Examinering

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op beperkte toetsing van het nieuwe associate-degreeprogramma Bedrijfskunde van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
Parkstraat 28
Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG
T 31 70 312 23 00
E info@nvaio.net
W www.nvaio.net

Aanvraagnummer 005093